

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ БУДІВНИЦТВА ТА АРХІТЕКТУРИ

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до виконання модульних контрольних робіт
з дисципліни «Українська мова як іноземна»
для магістрантів
архітектурних спеціальностей

Харків 2019

**Міністерство освіти і науки України
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ БУДІВНИЦТВА ТА АРХІТЕКТУРИ**

Для спеціальності 191 «Архітектура та містобудування»

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до виконання модульних контрольних робіт
з дисципліни «Українська мова як іноземна»
для магістрантів архітектурних спеціальностей

Затверджено на засіданні кафедри
української мови та мовної підготовки
іноземних громадян
Протокол № 3 від 22.10.2018 р.

Харків – 2019

Методичні вказівки до виконання модульних контрольних робіт з дисципліни «Українська мова як іноземна»: для магістрантів спеціальності 191 «Архітектура та містобудування» / укладачі: Кучеренко О.Ф., Сулятицький А.В. – Харків : ХНУБА, 2019. – 40 с.

Рецензент Мілева І. В.

Кафедра української мови
та мовної підготовки іноземних громадян

Передмова

Знання української мови, відповідний рівень культури усного й писемного мовлення є необхідною, обов'язковою ознакою й показником високого інтелекту освіченої людини. Включення до навчальної програми підготовки магістрантів першого курсу спеціальності 191 «Архітектура та містобудування» дисципліни «Українська мова як іноземна» має на меті сприяти мовленнєвій підготовці майбутніх фахівців. Рівень такої підготовки повинен бути на постійному контролі, що дозволяє викладачеві не лише оцінювати знання студентів, але й коригувати свою роботу. Пропонований збірник контрольних завдань зорієнтований на перевірку знань студентів щодо специфіки усної та писемної форм реалізації української фахової мови (наукового та офіційно-ділового стилів) з урахуванням відповідної спрямованості навчання. Збірник містить контрольні роботи, різні за структурою і видами завдань (контрольні питання з теорії дисципліни, формулювання дефініцій, робота над мовними особливостями фахового тексту, аналіз мови спеціалізованих документів тощо).

Ураховуючи рівень підготовки студентів, мету контрольної роботи, викладач може вибрати її варіант серед уміщених у збірнику. Значну увагу приділено контролю сформованих практичних умінь і навичок, адже дисципліна має прикладний характер. З урахуванням професійно зорієнтованої мовної освіти в контрольних роботах використано тексти спеціальної тематики, передбачено роботу з галузевою термінологією. Контрольні роботи в основному складаються з теоретичних питань і практичних (побудованих на фаховій лексиці) завданнях, що дозволяє використовувати їх і на практичних заняттях з метою перевірити рівень засвоєння матеріалу. Слід зазначити, що контроль засвоєння акцентуаційних, лексичних, граматичних норм української літературної мови як іноземної здійснюється майже в кожній контрольній роботі, незалежно від її теми. У збірнику пропонуються також тексти з фахом як контрольних завдань, так і для самостійної роботи з окремих тем.

Отже, пропований збірник може використовуватися і для опрацювання фахових текстів з дисципліни «Українська мова як іноземна», і для контролю рівня засвоєння студентами знань, набуття умінь і навичок після вивчення поточних тем і всього курсу.

МОДУЛЬНІ КОНТРОЛЬНІ РОБОТИ
з дисципліни «Українська мова як іноземна»
для магістрантів першого курсу.
Спеціальність: 191 «Архітектура та містобудування»

МОДУЛЬ І
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1
Модульна контрольна робота 1

І варіант

- 1 За якими критеріями виокремлюється науковий стиль?
- 2 Чим відрізняється план простий від складного?
- 3 З якою метою використовується конспект?
- 4 Які методи мовної обробки основних думок застосовуються для того, щоб увести їх до тез?
- 5 Наведіть приклади з'єднання – синтаксичного способу стискання тексту.
- 6 Що обов'язково зазначають наприкінці анотації?
- 7 Назвіть етапи анотування.
- 8 З яких структурних елементів складається реферат?
- 9 Здійсніть лексичний аналіз науково-навчального тексту за обраним фахом (обсяг до трьох сторінок), виділивши загальнонаукову лексику (*Додаток А*).
- 10 Прочитайте уважно тексти наукової тематики. З'ясуйте, які різновиди наукової літератури вони репрезентують. Складіть питальний план (*Додаток А*).
- 11 Проілюструйте сполучальні властивості термінів “план” і “конспект”, склавши з ними словосполучення за двома моделями: “прикметник (дієприкметник) + іменник”, “іменник у Н.в. + іменник у Р.в.”.
- 12 Ознайомтеся з текстами анотацій на наукові статті. Схарактеризуйте анотації за ознаками, видом, структурою та визначте типові лексико-граматичні конструкції.
Стаття кандидата технічних наук С. Левчука «Основні засади цивільного будівництва», що опублікована в науково-практичному часопису «Будівництво України» (2016 р.), присвячена актуальній проблемі будівництва.
Автор ґрунтовно аналізує принципи сучасного будівництва, які слугують критерієм визначення чинності позитивного містобудування і тому мають вагоме значення для зазначеної царини людської діяльності. На підставі викладеного матеріалу автор формулює висновки щодо припустимості використання обґрунтованих принципів будівництва у межах сучасних будівельних систем України зокрема.
Стаття зацікавить як науковців, так і практиків у галузях будівництва та архітектури.

13 Прочитайте актуальний для обраного вами фаху науково-навчальний текст з проблем українського будівництва та архітектури і складіть реферат-резюме (Додаток А).

II варіант

- 1 У яких підстилях і жанрах реалізується науковий стиль?
- 2 Які види планів Ви знаєте?
- 3 Назвіть основні правила скорочення в конспекті.
- 4 Яку структуру мають тези?
- 5 Наведіть приклади вилучення – синтаксичного способу стискання речення (Додаток А).
- 6 У чому допомагає анотація?
- 7 Які мовні кліше анотації ви знаєте?
- 8 Як поділяють реферати за кількістю реферованих джерел?
- 9 Здійсніть лексичний аналіз науково-навчального тексту за обраним фахом (обсяг до трьох сторінок), виділивши слова-домінанти (ключові слова) (Додаток А).
- 10 Прочитайте уважно тексти наукової тематики. З'ясуйте, які різновиди наукової літератури вони репрезентують. Складіть номінативний план (Додаток А).
- 11 Проілюструйте сполучальні властивості термінів “план” і “конспект”, склавши з ними словосполучення за двома моделями: “прикметник (дієприкметник) + іменник”, “іменник у Н.в. + іменник у Р.в.”.
- 12 Ознайомтеся з текстами анотацій на наукові статті. Схарактеризуйте анотації за ознаками, видом, структурою та визначте типові лексико-граматичні конструкції.

У статті кандидата філологічних наук, доцента Н. Зубенко «Російсько-українська контрастивна лексика», яку опубліковано у «Віснику Київського національного університету. Філологічні науки» (2015. — № 4. — С. 16–24), йдеться про зіставне вивчення близькоспоріднених української та російської мов на сучасному етапі. Автор аналізує конкретні групи слів, що відрізняються коренями, афіксами, знання про які необхідні у перекладознавстві, лексикографічній роботі, у викладанні нерідної мови.

Стаття розрахована на викладачів, перекладачів, лексикографів, аспірантів, студентів.

13 Прочитайте актуальний для обраного вами фаху науково-навчальний текст з проблем українського будівництва та архітектури і складіть реферат-резюме (Додаток А).

III варіант

- 1 Які основні ознаки наукового стилю?
- 2 Як скласти простий план тексту?
- 3 Чим відрізняються лексичні та графічні скорочення?
- 4 Назвіть етапи тезування.

- 5 Наведіть приклади лексичного способу стискання речення – заміни.
- 6 Що саме розглядається в анотації?
- 7 Яким чином виглядає структура анотації?
- 8 Назвіть види рефератів за повнотою викладу інформації.
- 9 Здійсніть лексичний аналіз науково-навчального тексту за обраним фахом (обсяг до трьох сторінок), виділивши власне термінологічну лексику (*Додаток А*).
- 10 Прочитайте уважно тексти наукової тематики. З'ясуйте, які різновиди наукової літератури вони репрезентують. Складіть тезовий план (*Додаток А*).
- 11 Проілюструйте сполучальні властивості термінів “план” і “конспект”, склавши з ними словосполучення за двома моделями: “прикметник (дієприкметник) + іменник”, “іменник у Н.в. + іменник у Р.в.”.
- 12 Ознайомтеся з текстом анотації на наукову статтю. Схарактеризуйте анотацію за ознаками, видом, структурою та визначте типові лексико-граматичні конструкції.
Автор наукової статті «Мовне планування й термінологія», опублікованої у «Віснику Національного університету «Львівська політехніка»: Проблеми української термінології» (2016. — № 503. — С. 27–29), здійснює загальний аналіз мовного планування в українській термінології і виокремлює три періоди. Підґрунтям для цієї періодизації обрано мету мовного планування в термінології, мовну політику в державі, критерії нормативності термінів.
Адресат статті — термінологи, мовознавці, перекладачі, викладачі, студенти.
- 13 Прочитайте актуальний для обраного вами фаху науково-навчальний текст з проблем українського будівництва та архітектури і складіть реферат-резюме (*Додаток А*).

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

Модульна контрольна робота 2

І варіант

- 1 Які основні компоненти наукової доповіді та статті?
- 2 Якими типами речень і чому переважно оформлюються заголовки наукових статей?
- 3 Наведіть приклади лексико-граматичних конструкцій, які використовуються автором для оформлення мети і завдання статті.
- 4 Наведіть приклади нормативних аббревіатурних назв з наукових статей архітектурної та будівельної проблематики (*Додаток А*).
- 5 Запропонуйте, обґрунтовуючи, скорочений запис наведених нижче слів та словосполучень, що часто використовуються в сучасній науковій літературі.

Бібліографія, дисертація, доктор наук з архітектури, інформація, науково-практична конференція, наукознавство, науково-дослідна робота, провідний науковий співробітник, професор, редактор, редколегія, сторінка, академік, член-кореспондент НАН України.

6 Назвіть та схарактеризуйте основні структурні елементи таблиць у науковій літературі.

7 Від чого залежить вибір першого елемента бібліографічного запису?

8 Вкажіть правильний бібліографічний опис, проаналізуйте помилки:

– Бабич Н.Д. Культура фахового мовлення, монографія. – Черн.: Книги – XXI, 2006. – С. 496.

– Культура фахового мовлення / Н.Д.Бабич. – Чернівці: Книги – XXI: 2006. – 496 с.

– Бабич Н.Д. Культура фахового мовлення: монографія. Чернівці: Книги – XXI, 2006. 496 с.

9 Як ви розумієте поняття “некоректне цитування” з наукових джерел та як запобігти цьому авторові наукової роботи?

10 Установіть спільне й відмінне між анотацією та рецензією на наукові джерела фахової тематики. Проілюструйте переконливими прикладами свою відповідь.

11 Наведіть приклади лексико-граматичних засобів припущення, які використовуються автором для оформлення рецензії.

II варіант

1 Що є спільного й відмінного між текстом наукової статті та анотації?

2 Проаналізуйте за граматичною природою заголовки наукових статей у різних фахових виданнях архітектурної та будівельної сфери.

3 Наведіть приклади лексико-граматичних конструкцій, які використовуються автором для оформлення викладу суті дослідження у статті.

4 Наведіть приклади загальнонаукових скорочень, поширених у статтях з архітектурних та будівельних спеціальностей (*Додаток А*).

5 Запропонуйте, обґрунтовуючи, скорочений запис наведених нижче слів та словосполучень, що часто використовуються в сучасній науковій літературі.

Автореферат, бібліографія, архітектурна справа, відповідальний редактор, доктор технічних наук, будівництво, збірник наукових праць з архітектури, кафедра, Міністерство освіти і науки, науково-дослідна робота, провідний науковий співробітник, професор, редактор, сторінка, факультет.

6 Назвіть основні форми запису цифрової інформації в наукових працях. Проілюструйте прикладами свою відповідь.

7 Назвіть основні правила бібліографічного опису джерел.

8 Вкажіть правильний бібліографічний опис, проаналізуйте помилки:

- Бабич Н.Д. Культура фахового мовлення. Монографія. Черн.: Книги – XXI, 2006. – С. 496.
- Бабич Н.Д. Культура фахового мовлення: монографія. Чернівці: Книги – XXI, 2006. 496 с.
- Н.Д. Бабич. Культура фахового мовлення . – Чернівці: Книги – XXI: 2006. – 496 с.
- 9 Назвіть обов'язкові вимоги до оформлення цитат у науковій роботі. Обґрунтуйте свою відповідь.
- 10 Наведіть мовні/мовленнєві стандарти-кліше для підготовки рецензії наукового джерела.
- 11 Наведіть приклади лексико-граматичних засобів критики, які використовуються автором для оформлення рецензії.

III варіант

- 1 Що є спільного й відмінного між текстом наукової статті та реферату?
- 2 Які типи речень переважно використовуються як заголовки наукових статей і від чого це залежить? (*Додаток А*).
- 3 Наведіть приклади лексико-граматичних конструкцій, які використовуються автором статті для оформлення висновків, рекомендацій, пропозицій у статті.
- 4 Назвіть основні форми подання ілюстративного матеріалу в науковій літературі. З'ясуйте причини, що обумовлюють вибір цих форм.
- 5 Запропонуйте, обґрунтовуючи, скорочений запис наведених нижче слів та словосполучень, що часто використовуються в сучасній науковій літературі.
Анотація, архітектура, дисертація, доктор наук з архітектури, доцент, інформація, кандидат технічних наук, кандидат наук з архітектури, науково-практична конференція, Національна академія наук України, професор, редколегія, сторінка, університет, Український реферативний журнал.
- 6 Знайдіть у наукових статтях різні форми наведення цифрової інформації та схарактеризуйте правила її презентації.
- 7 Чим обумовлюється визначення набору елементів запису?
- 8 Вкажіть правильний бібліографічний опис, проаналізуйте помилки:
 – Бабич Н.Д. Культура фахового мовлення: монографія. Чернівці: Книги – XXI, 2006. 496 с.
 – Бабич Н.Д. Культура фахового мовлення. Монографія. Черн.: Книги – XXI, 2006. – С. 496.
 – Культура фахового мовлення / Н.Д.Бабич. – Чернівці: Книги – XXI: 2006. – 496 с.
- 9 Якими мають бути за кількістю та обсягами цитати в тексті наукової доповіді й статті і що, яким чином і чому на ці параметри впливає?

10 Установіть спільне й відмінне між відгуком та рецензією на наукові джерела фахової тематики. Проілюструйте переконливими прикладами свою відповідь.

11 Наведіть приклади лексико-граматичних конструкцій, які виражають впевненість і використовуються автором для оформлення рецензії.

МОДУЛЬ II ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3 Модульна контрольна робота 3

I варіант

- 1 Які функції виконує термін? Прокоментуйте значення цих функцій.
- 2 Що таке дефініція терміна?
- 3 За якими критеріями класифікують терміни будівництва та архітектури?
- 4 Дайте визначення терміна “терміносистеми будівництва та архітектури” та поясніть його сутність.
- 5 У чому відмінності терміна та загальноживаного слова?
- 6 За яких умов виникають професіоналізми? Наведіть приклади професіоналізмів (*Додаток А*).
- 7 Якими шляхами поповнюється термінологія з будівництва та архітектури?
- 8 Які моменти необхідно враховувати при написанні запозичених слів?
- 9 За допомогою яких способів словотвору творяться похідні терміни від власне українських та запозичених слів? (*Додаток А*).
- 10 Як поділяються багатокомпонентні терміни? Наведіть приклади багатокомпонентних термінів (*Додаток А*).
- 11 Чому термін повинен бути однозначним?
- 12 Чому виникає синонімія в термінології?
- 13 У чому різниця між термінологічною омонімією в межах однієї терміносистеми та міжнаукової термінологічної омонімії? (*Додаток А*).
- 14 Чим відрізняється подання термінологічних одиниць у спеціалізованих виданнях?
- 15 Які методи наукового пізнання повинні відбиватися в магістерській роботі?
- 16 Які види висновків можуть бути в магістерській роботі?
- 17 Вкажіть правильний бібліографічний опис, проаналізуйте помилки:
 - Бабич Н.Д. Культура фахового мовлення, монографія. – Черн.: Книги – XXI, 2006. – С. 496.
 - Культура фахового мовлення / Н.Д.Бабич. – Чернівці: Книги – XXI: 2006. – 496 с.
 - Бабич Н.Д. Культура фахового мовлення: монографія. Чернівці: Книги – XXI, 2006. 496 с.

II варіант

- 1 Для чого слугує термін?
- 2 Який термін є кодифікованим?
- 3 Які вимоги висуваються до термінів у професійному усному та писемному мовленні?
- 4 Дайте визначення терміна “українська термінологія будівництва та архітектури” та поясніть його сутність.
- 5 За якими ознаками термін “номенклатура” відрізняється від термінологічної одиниці “термінологія”?
- 6 Які вирізняють професіоналізми? Наведіть приклади професіоналізмів (Додаток А).
- 7 Які фактори впливають на процес творення термінів та формування відповідних терміносистем?
- 8 Яким чином може відбуватися запозичення термінів?
- 9 Як поділяються за будовою терміни будівництва та архітектури? (Додаток А).
- 10 Що розуміють під термінологічним словосполученням? Наведіть приклади термінологічних словосполучень (Додаток А).
- 11 Чому необхідно брати до уваги розрізнення омонімів?
- 12 Як, на вашу думку, слід розуміти синонімію в термінології?
- 13 Як позбутися помилок при вживанні паронімічних лексичних одиниць?
- 14 У яких виданнях презентовані термінологічні одиниці з будівництва?
- 15 Що повинен передбачати магістрант у своїй роботі?
- 16 Який об’єм вступу магістерської роботи, і що необхідно обґрунтувати в ньому?
- 17 Вкажіть правильний бібліографічний опис, проаналізуйте помилки:
 - Бабич Н.Д. Культура фахового мовлення: монографія. Чернівці: Книги – ХХІ, 2006. 496 с.
 - Бабич Н.Д. Культура фахового мовлення. Монографія. Черн.: Книги – ХХІ, 2006. – С. 496.
 - Культура фахового мовлення / Н.Д.Бабич. – Чернівці: Книги – ХХІ: 2006. – 496 с.

III варіант

- 1 У чому відмінності терміна та загальноживаного слова?
- 2 Чому вирішальну роль у розвитку терміна відіграє поняття?
- 3 Як кожна термінологічна система вибудовує тематичні групи термінів?
- 4 Чим відрізняються терміни “українська термінологія будівництва та архітектури” і “терміносистема будівництва та архітектури”?
- 5 Як розмежовуються терміни “термінологія” й “номенклатура”?
- 6 Які способи творення професіоналізмів? Наведіть приклади професіоналізмів (Додаток А).
- 7 З яких мов доповнюють терміни терміносистему будівництва та архітектури?

- 8 Як розрізняють запозичення за ступенем освоєння?
- 9 У чому перевага термінологічних словосполучень над однослівними термінами?
- 10 Як творяться терміни-словосполучення? (Додаток А).
- 11 Чому термін в термінологічних системах не є однозначним?
- 12 Назвіть основні причини виникнення синонімії в українській термінології.
- 13 Що таке пароніми? (Додаток А).
- 14 Які сучасні термінологічні тлумачні словники з будівництва вам відомі?
- 15 Як магістрант повинен відображати в своїй роботі протилежні точки зору?
- 16 Що міститься в основній частині магістерської роботи?
- 17 Вкажіть правильний бібліографічний опис, проаналізуйте помилки:
– Бабич Н.Д. Культура фахового мовлення. Монографія. Черн.: Книги – ХХІ, 2006. – С. 496.
– Бабич Н.Д. Культура фахового мовлення: монографія. Чернівці: Книги – ХХІ, 2006. 496 с.
– Н.Д. Бабич. Культура фахового мовлення . – Чернівці: Книги – ХХІ: 2006. – 496 с.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4

Модульна контрольна робота 4

I варіант

- 1 Які види публічного мовлення є основними?
- 2 Назвіть критерії відбору аргументів.
- 3 Які основні принципи презентації?
- 4 Які форми індивідуального та колективного фахового спілкування Ви знаєте?
- 5 Охарактеризуйте значення ділових перемовин у вашій майбутній професійній діяльності.
- 6 У яких ситуаціях необхідно використовувати нараду як засіб колективного вирішення проблем?
- 7 Які є правила ефективної дискусії?
- 8 Яку специфіку має етикет телефонної розмови?
- 9 Проілюструйте переконливими прикладами відомий афоризм:
“Ми слухаємо не промову, ми слухаємо людину, яка говорить з нами”
- 10 В яких ситуаціях проявляється науковий етикет?

II варіант

- 1 Які вимоги до мовної поведінки під час публічного виступу?
- 2 Що являється основним етапом і змістом переконання у риторичі.
- 3 За якими критеріями усне професійне мовлення поділяються на види?
- 4 Які основні види презентації?
- 5 За допомогою яких мовних засобів може розпочинатися кожна з композиційних частин телефонної розмови?

- 6 У чому полягає підготовка до перемовин?
- 7 Як учасники мають готуватися до наради?
- 8 Що таке збори ?
- 9 Проілюструйте переконливими прикладами відомий афоризм:
“*Ми слухаємо не промову, ми слухаємо людину, яка говорить з нами*”
- 10 В яких ситуаціях проявляється службовий етикет?

III варіант

- 1 Від чого залежить успіх промови?
- 2 Яка класифікація аргументів вам відома?
- 3 Чим розрізняються види і жанри публічного мовлення?
- 4 Назвіть етапи підготовки і проведення презентації.
- 5 Що таке нарада? На які види поділяють наради?
- 6 Які є види зборів ви знаєте?
- 7 З яких композиційних елементів може складатися телефонна розмова?
- 8 Що таке дискусія?
- 9 Проілюструйте переконливими прикладами відомий афоризм:
“*Ми слухаємо не промову, ми слухаємо людину, яка говорить з нами*”
- 11 Що називається діловим етикетом?

Додатки

Додаток А Тексти фахового спрямування

Суть архітектури та її завдання. Засоби архітектури

Архітектура – це мистецтво проектування та спорудження будівель і архітектурних ансамблів, які формують просторове середовище для життя та діяльності людей. Гармонічне поєднання групи споруд між собою та навколишнім середовищем називають архітектурним ансамблем.

Саме слово «архітектура» походить від старогрецького слова «архітектор», що в перекладі означає «головний будівничий». Давньоримський теоретик архітектури Вітрувій у своїй роботі «Десять книг про архітектуру» висвітлив інженерно-технічні та художньо-естетичні питання містобудування, узагальнив досвід архітекторів Греції та Риму і довів, що основними вимогами до архітектури повинні бути «корисність, міцність і краса».

На першому місці тріади Вітрувія – слово корисність, тобто головне й першорядне завдання архітектури полягає в тому, щоб створити споруду, яка б найкраще відповідала своєму призначенню. Друга вимога – міцність, тобто конструкція споруди повинна сприймати різні впливи без руйнування і забезпечувати стійкість і довговічність. І нарешті – краса, тобто властивість споруди викликати в людей задоволення, насолоду, захоплення. Всі три сторони архітектури: функціональна, конструктивна й естетична, які б не були різні, знаходяться в діалектичному взаємозв'язку.

В різні періоди історії архітектури питома вага кожної з її сторін мала свої відмінності. Функціональна, конструктивна й естетична особливості архітектури змінювалися в ході історичного процесу і втілювалися в архітектурних стилях.

Архітектурний стиль – це сукупність функціональних конструктивних й художніх ознак (тобто всіх трьох основних сторін архітектури за тріадою Вітрувія), притаманних тому чи іншому історичному відрізку. Отже, стиль – поняття історичне. Стиль складається за вимогами часу й сама архітектура є своєрідним дзеркалом часу: будується те, що потрібно людству в той чи інший період його життя.

У своєму розвитку архітектура завжди була і є під впливом розвитку суспільства, рівня розвитку продуктивних сил, характеру виробничих відносин, потреб суспільства певної доби, соціально-політичного ладу, рівня розвитку науки, техніки, культури.

Споруди різних типів неначе розповідають про ті завдання, які ставила перед архітектурою певна епоха. Ті споруди, які є витвором мистецтва належать до пам'яток архітектури.

Пам'ятка архітектури – це така будівля чи споруда, яка має наукове, історичне художнє значення й володіє імунітетом недоторканості. Пам'ятки архітектури допомагають знати і вивчати минуле того чи іншого народу. Бережливо ставитися до пам'яток архітектури, історії, культури – святий обов'язок кожної людини.

Функціональна доцільність та ідейно-художня виразність будівель і споруд досягаються загальною композицією. Композиція – це поєднання архітектурних елементів у єдине гармонічне ціле.

Архітектурна композиція будівлі включає в себе композицію всіх її складових елементів: зовнішніх об'ємів і внутрішніх просторів, фасадів та інтер'єрів окремих частин будівлі, деталі та ін. Треба, щоб усі видимі частини будівлі, її деталі й окремі об'єми пропорційно, узгоджено поєднувалися між собою, утворюючи в художньому аспекті нерозривне ціле.

Композиції зовнішніх об'ємів будівель бувають: прості, що складаються з одного об'єму; складні, що складаються з двох (і більше) різних об'ємів, пов'язаних між собою; комплексні, що складаються з кількох окремих будівель, поєднаних у єдиний архітектурний комплекс. Є кілька прийомів побудови композицій зовнішніх об'ємів: центрична, фронтальна, вільна. В центричній композиції навколо центрального об'єму ґрунтуються однакові за розміром, підпорядковані один одному об'єми. Фронтальна композиція характеризується розвиненістю об'ємів в одному напрямі. Вільна композиція не підпорядкована точним геометричним закономірностям.

Різні за формою й розмірами об'єми поєднуються між собою в найзручнішому функціональному зв'язку. Будівля немов вписується в навколишнє середовище, вільно розташовуючись по рельєфу.

Важливими засобами архітектури є: симетрія і асиметрія, ритм, пропорції, масштаб, масштабність, колір фактура, синтез образотворчих мистецтв.

Симетрією називається закономірне розташування окремих елементів будівлі щодо осі або площини, що проходить через центр. Велике значення симетрія має при створенні архітектурних ансамблів.

Асиметрична композиція характерна для будівель зі складним функціональним процесом.

Ритм в архітектурі означає закономірне чергування однакових і однохарактерних архітектурних форм або інтервалів між ними.

Пропорціями в архітектурі називають співвідношення геометричних розмірів елементів і членувань архітектурних форм між собою і з цілим.

Масштабність в архітектурі дає змогу виразно співвідносити розміри архітектурних форм зі зростом людини. Масштаб характеризує сутність розчленованості композиції, крупність її форм, як щодо самої будівлі, так і щодо навколишньої забудови.

Тектоніка – це художнє вираження конструктивної структури будівлі. Будівля може створити в людині відчуття важкості, масивності або легкості.

Під терміном синтез мистецтв розуміють органічне поєднання архітектурних форм з творами скульптури, живопису, прикладного мистецтва.

Використання перелічених композиційних заходів можна побачити на пам'ятках архітектури всіх епох, незважаючи на різні історичні умови і архітектурні стилі.

Карвацька Ж.К., Карвацький Д.В. Архітектурні стилі та українські шедеври світової архітектури: Навчальний посібник, Чернівці, 2016р.

Гімназія новітніх біотехнологій

У формуванні архітектурного середовища важливу роль відіграє емоційна складова. Її забезпечують масштаб, співвідношення об'ємів, деталей, конструктивних елементів, і, звичайно, колір та зв'язок з оточуючим ландшафтом. Завдяки складному рельєфу ділянки нам вдалося увиразнити і підкреслити учбову та загальношкільну зони та акцентувати головний вхід до школи.

Це візуальне розшарування споруди на диференційовані функціональні об'єми забезпечує її масштабне співвідношення до оточуючої житлової забудови. Візуальною і кольоровою доміантою, яка об'єднує корпуси в єдиний учбово-виховний комплекс школи, є оливковий акцентуючий колір окремих архітектурних деталей та тепло-охристий фоновий колір стін.

Завдяки кольоровому шаруванню велика кількість регулярно розміщених вікон об'єднана на фасаді учбового корпусу у площинні групи. Останньому, четвертому поверху особливої виразності надають декоративні зелені горизонтальні тяги-карнизи. Таке конструктивно-художнє рішення завершує і формує силуетну частину учбового корпусу разом з великим скляним ліхтарем, який накриває шкільні зимові сади-атріуми та хореографічну залу.

Просторовим наголосом учбового корпусу є зала психологічного розвантаження вчителів, об'єм якої виступає за загальносформований силует будівлі. Окремі входи до корпусу накриваються металевими конструкціями

дашків. Більш розкутим у архітектурній формотворчості є корпус спортивної і обідньої зали.

Велика площа застелення спортивної зали з одного боку контрастує з віконними прорізами-бійницями обідньої зали на протилежному боці корпусу. Об'єми цих залів нависають над трибунами стадіону, тим самим створюючи дашок та глибоку тінь, яка виліплює архітектоніку фасаду.

Завершують силует загальношкільного корпусу циліндричні ліхтарі, які завдяки своєму функціональному розміщенню задають динамічний ритм архітектурно-конструктивних об'ємів на противагу його значній горизонтальній протяжності. Об'єднує учбовий та загальношкільний корпуси головний вхід у школу. Його оригінальне просторове рішення ніби затягує у споруду учнів і відвідувачів з накопичувальної площі, яка знаходиться між корпусами.

Головний вхід підтримує вертикальна стела, на якій розміщено емблему та номер школи. Усі корпуси школи мають єдине стильове обличчя. Фасади запроектовано вентильованими, з облицюванням алюмінієвими касетами, вікнами і вітражами. Особливої уваги заслуговує архітектурно-художнє вирішення інтер'єрів гімназії, які стали гордістю авторів проекту.

Своєї виразності вони набули завдяки безпосередньому зв'язку з оточуючим середовищем, акцентованому природному освітленню, особливо верхньому. Вирішення художнього простору головного вестибюля шляхом поєднання повітряної стелі незвичної форми та несучої конструкції стояково-ригельної системи у вигляді хреста, який тримає прозорий, параболічної форми, світловий ліхтар – все це справляє неабияке емоційне враження на відвідувачів.

Велику світлу спортивну залу обладнано необхідним інвентарем для проведення навчання з різних видів спорту. Під ним знаходяться тренажерна зала з роздягальнями, з рекреації яких можна безпосередньо вийти на спортивне поле та трибуни для глядачів.

Вишукана стриманість архітектурного простору обідньої зали підтримується регулярною сіткою несучих колон, ритмікою повздовжнього освітлення віконних отворів та трьох світлових циліндрів верхнього освітлення. Застосована комбінація бічного та верхнього освітлення в поєднанні з великою площею та висотою приміщення дозволяє не тільки одночасно нагодувати велику кількість учнів, але й створити задля цього ексклюзивні естетичні умови.

В учбовому корпусі зосереджено учбові класи, кабінети та лабораторії. Усі вони нанизані на замкнуту прямокутну галерею-коридор з усіх чотирьох сторін. Тому в корпусі неможливо заблукати – з якого місця пішов, на те і прийдеш. Кольорову гаму інтер'єрів класів, кабінетів, лабораторій і лаборантських вирішено в спокійних пастельних тонах жовто-охристої гами. Акцентуючими кольоровими елементами інтер'єру є меблі – парти, столи, шафи, в ігрових кімнатах – іграшки.

В кожному учбовому приміщенні передбачається вільна розстановка меблів в залежності від вузькотехнологічних особливостей предмета. Додатковими елементами інтер'єру учбових класів, кабінетів і лабораторій є

велика кількість зелених насаджень у горщиках на підвіконнях, шафах та у діжках на полу. В центрі учбового корпусу запроєктовано актову залу, з обох сторін якої розміщено фойє-атріуми у вигляді зимових садів з верхнім освітленням.

Актова зала – це центр дитячої творчості з сучасним насиченням концертними, освітлювальними, акустичними та іншими технічними засобами. Маючи досвід концертних виступів, автор проекту цілеспрямовано задумав терасовані місця для глядачів з перепадом на один поверх від нижнього до верхнього ряду крісел для того, щоби з кожного місця було прекрасно чути і бачити дійство, яке проходить на сцені.

Чотирирівневі атріуми зимових садів – це місце для спілкування та релаксації учнів, дискотек та художніх виставок. Ці приміщення в різні пори року завдяки верхньому освітленню завжди світлі та святкові.

Унікальності гімназії безперечно додає бібліотечний комплекс приміщень, який є предметом гордості проєктувальників і педагогів. Простора читальна зала з видом на навколишню забудову і прилеглий парк, сучасне обладнання, включаючи і комп'ютерне, великі книгосховища художньої та учбової літератури роблять цей шкільний підрозділ невід'ємним елементом загального учбово-виховного процесу.

Неповторні та ексклюзивні інтер'єри гімназії, різноманітність і сучасність їх ви рішення – це запорука успішного досягнення головної мети – виховання особистостей, яким буде під силу вирішувати найскладніші життєві завдання.

О.С. Слепцов. Архітектура сучасної школи: Гімназія новітніх біотехнологій. Монографія. –К.: Вид. А+С, 2011р.

Бароко як стиль архітектури

Бароко (від італ. *barocco* – дивний, вигадливий, примхливий) – стиль у мистецтві Західної Європи та Америки кін. 16 – сер. 18 ст., для якого характерні грандіозність, декоративна пишність, урочистість, схильність до вражаючих ефектів, динамічність композиції та напруженість. Стиль бароко охопив усі види мистецтва, але найбільш яскраво проявився в живописі, театрі, музиці, архітектурі. Великого значення в цей час набули церемоніали, етикет, ушляхетнення образу життя й зовнішнього вигляду людини. Ці постулати знайшли своє відображення в мистецтві. Особливо необхідно відзначити прагнення до синтезу мистецтв – взаємопроникнення архітектури, скульптури, живопису й декоративного мистецтва. Для архітектури бароко характерні просторовий розмах, декоративна пишність, контрасти масштабів і ритмів, світла й тіні, злитість криволінійних форм, узгодженість споруд із навколишнім рельєфом. Завдяки химерній пластиці фасадів, складним криволінійним планам палаци і церкви бароко набувають мальовничості та динамічності. Вони ніби «вливаються» в навколишній простір. Барокові інтер'єри наповнюють поліхромною скульптурою, ліпленням, різьбленням; дзеркала і розписи розширюють простір, а живопис плафонів створює ілюзію розкритих склепінь. В архітектурі бароко переважає тяжіння до ансамблю міських площ разом з палацами, парками, фонтанами, скульптурами; міські та замські резиденції

побудовані на синтезі архітектури й скульптури, підпорядковані загальному декоративному оформленню. Від маньєризму мистецтво бароко успадкувало динамічність і глибоку емоційність, а від Ренесансу – ґрунтовність та пишноту. Риси обох стилів гармонійно злилися в єдине ціле.

Стиль бароко поширився насамперед в Італії, також в Іспанії, Португалії, Фландрії, дещо пізніше – у Німеччині, Австрії, Англії, Скандинавії, Східній Європі, Новому світі, частково у Франції та Голландії; у 18 ст. бароко набуло своєрідного розвитку в Україні й Росії.

Повернення до античних, співмасштабних людині, ордерних систем пояснюється загальною гуманістичною спрямованістю культури бароко. Але вже в ранніх роботах ордер використовується для розчленування і посилення виразності стіни на фасаді та в інтер'єрі, а надалі на стінну площину накладаються дві – три ордерні «декорації» різних масштабів, що створюють ілюзію глибини простору. Зодчими був подоланий суворий античний взаємозв'язок конструкції і форми та вироблені суто естетичні норми «образотворчої» тектоніки. В епоху бароко ілюзорно-глибинне трактування стіни продовжується реальними об'ємними композиціями у вигляді скульптурних груп, фонтанів.

Ще в епоху Відродження починає приділятися особлива увага будівництву міст. Буржуазію не задовольняють криві тісні середньовічні провулки. Виникає ідея міста центричного типу, що відображає синтез раціональних форм римських військових таборів із концентричними структурами міст середньовіччя. Іншим аспектом практичного містобудування, що реалізовувало нові принципи у вже сформованих містах, було створення в аморфному міському середовищі композицій, що стали згодом осередками міських ансамблів. Ці ідеї отримали подальший розвиток у добу бароко. Бароко приваблює краєвид як один з основних компонентів міського ансамблю. Триває архітектурне формування міських центрів. При цьому площа втрачає функціональний і демократичний зміст, властивий їй в епоху раннього середньовіччя (місце торгівлі, народних зібрань). Вона стає окрасою міста, його парадною частиною, яка приховує стихію внутрішньоквартальної забудови.

У період бароко головні вулиці прокладаються у вигляді широких проспектів (Віа Корсо в Римі, що виходить на площу дель Пополо). Одним з найбільш цікавих реалізованих містобудівних ансамблів є П'яцца дель Пополо – площа біля основного північного входу в Рим з трьома вулицями-променями, які ведуть у різні райони міста. У точці перетину променів поставлений обеліск, а між вулицями на площі побудовані дві однакові купольні церкви – своєрідні пропілеї, що акцентують початок вулиць. Тут було вперше реалізовано принципи регулярного планування міста, що стали основоположними в архітектурі та містобудуванні.

Найбільш яскраво риси бароко в архітектурі характеризують храми, будівництву яких католицька церква приділяє особливу увагу. План храму, як правило, базилікальний. Композиції надається фронтально-осьовий характер із сильним акцентом на головному фасаді і глибинним розвитком внутрішнього простору. Замість спокійної рівноваги чітко розчленованих мас і просторів

починає переважати пластична монолітність та динаміка. Ордер, залишаючись основним засобом розчленування, майже повністю втрачає конструктивність; його трактування підкреслено декоративне та пластичне. Ніби виростаючи із середини стіни, ордер стає невід'ємною частиною самого масиву, засобом його «скульптурної» пластики. Замість співмірної з людиною масштабності часто з'являється навмисна перебільшеність розмірів ордерних форм. У композиції фасадів акцентується головний вхід. Внутрішня напруженість оброблених ордером мас підкреслюється й елементами пластики – волютами, масивними, часто розірваними фронтонами, нішами, обрамленнями вікон і ніш, скульптурою, картушами тощо.

Архітектурні форми бароко успадковували риси італійського ренесансу, проте перевершили його за складністю, розмаїттям і мальовничістю. Фасади з профільованими карнизами, з колосальними, на кілька поверхів, колонами, півколонами і пілястрами, розкішними скульптурними деталями часто коливаються від випуклого до увігнутого, надають споруді руху і ритму. Жодна деталь не є самостійною, як це було в період Ренесансу. Усе підпорядковане загальному архітектурному задуму, до якого належить оформлення і прикраса інтер'єрів, а також садово-паркового та міського архітектурного середовищ.

Отже, бароко відображає нове ставлення до вічної мінливості світу. Основні риси стилю бароко – парадність, урочистість, пишність, динамічність, контрастність, поєднання ілюзорного та реального.

Петрів О.В. Історія архітектури. Підручник. Дрогобич: Вид. Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2017р.

Специфіка національного модерну

Наприкінці 19 ст. – на початку 20 ст. у світовій та українській архітектурі відбувається становлення нового напрямку, що отримав назву «стиль модерн». Його основою є динамічність форми, відмова від ордеру та еkleктичних запозичень елементів інших стилів. Для споруд раннього модерну характерні надмірність декору на фасадах, відсутність чіткості силуету. Значну роль у формуванні модерну відіграли використання нових будівельних матеріалів – залізобетону, металу, скла, кераміки – та функціональне призначення будівлі. В українській архітектурі яскравим прикладом раннього модерну є власний будинок архітектора Владислава Городецького у Києві. Завершенням будинку слугують численні статуї із зображенням морської флори і фауни.

Український модерн вдало поєднував вітчизняні національні традиції, характерні пропорції народної сільської хати та дерев'яної церковної архітектури із сучасним розумінням зручності. У декорі широко застосовувалися мотиви української вишивки, дерев'яного різьблення.

В архітектурі українського модерну початку 20 ст. розрізняють два основні напрями: народний та раціоналістичний модерн. Використовують також терміни «конструктивний модерн», «декоративний модерн», «романтичний модерн». *Народний модерн* відзначається яскраво вираженим потягом до романтизму, барвистою мальовничістю, значною декоративністю.

Український народний модерн найпоширеніший на Харківщині та Полтавщині. У цьому стилі в передреволюційний період будувалися лікарні, школи тощо. Найкращою спорудою був Будинок земства у Полтаві, споруджений в 1905 – 1909 рр. (архітектор В. Кричевський).

Раціоналістичний модерн характеризується підкресленою увагою до функціонального призначення споруди; йому властиві стриманість у застосуванні декору, площинна пластика фасадів, менше захоплення романтичними атрибутами у вигляді веж, декоративних бань тощо.

У цьому стилі будували мости, промислові будівлі. На основі раціоналістичного модерну сформувалися конструктивізм та функціональний метод проектування. У стилі раціоналістичного модерну зведені зокрема школа ім. І. Котляревського у Полтаві (1903–1905рр., архітектори Е. Сердюк, М. Стасюк), міська залізнична каса на вулиці Пушкінській (1912–1914 рр., архітектор О. Вербицький), Бессарабський критий ринок (1909–1912 рр., архітектор Г. Гай) у Києві.

Однією з найвідоміших будівель Києва у стилі модерн є **Будинок із химерами**, що не має аналогів у світовій архітектурі. Його автор **Владислав Городецький** спорудив цей будинок протягом 1901–1904рр. як прибутковий будинок із помешканням для своєї родини. Будинок із химерами – цегляна споруда з прикрасами на міфологічні та мисливські сюжети. Свою назву будівля отримала через скульптурні прикраси, тематика яких – тваринний наземний та підводний світ, атрибути полювання, казкові істоти.

Фасади будівлі споруджено у стилі конструктивного модерну: важкі грановані об'єми, гладкі стіни, великі прямокутні вікна тощо. Будинок спроектовано у формі куба: з боку вулиці Банкової він має три, а з боку площі Івана Франка – шість поверхів. У вільному плануванні використано принцип функціонального взаємозв'язку ізольованих груп приміщень (парадних, житлових, господарських), що притаманно багатим помешканням початку 20 ст. У будинку було сім електрифікованих квартир: дво- та трикімнатні на першому поверсі (для служниць, кімната для гувернантки, запасна кімната, буфетна, посудомийна, два туалети, дві кладові), шестикімнатна – на другому, восьмикімнатні – на третьому та шостому, дев'ятикімнатна – на п'ятому та десятикімнатна – на четвертому. Цікавим є використання високого парапету на даху, що дало змогу практично «сховати» покрівлю – перша «бездахова» споруда в українській столиці.

Скульптурні прикраси за ескізами В.Городецького виконав міланський скульптор Еліо Саля. Над скульптурною битвою орла і левиці міститься автограф майстра: «*E. Sala. 1902*». У стіни загадкової будівлі вмуровані бетонні голови слонів, носорогів, антилоп та крокодила, на колонах – ящірки, замість водостоків – хоботи слонів. На даху гігантські жаби, морські чудовиська та підводні німфи – нереїди, на голові замість волосся вони несуть ланцюги, фантастичне листя та квіти. На розі будівлі – велетенський пітон. Владислав Городецький захоплювався полюванням і втілював це у своєму будинку.

Інтер'єр будинку є не менш дивовижним – він наповнений художніми розписами, мармуром, ліпним декором, дерев'яним різьбленням, інкрустацією.

Тут і гвинтові сходи, і вітражі на мисливські теми, і багатокутні зали. Велику художню цінність становили каміни відомої німецької фірми Мейсона.

Вражає ліпнина, яка прикрашає стіни. В одній із кімнат стіни покриті розписами, на яких зображено підводний світ із затонулими кораблями, в іншій – картини на мисливські сюжети, між ними розвішані мисливські трофеї власника будинку – черепи, роги, чучела тварин. На одній зі стель – фризи з екзотичних рослин і фруктів, перемежовані скульптурними зображеннями черепів оленя, лося. При вході з центральних дверей стелю прикрашає ліпнина у вигляді величезного спрута. У центрі холу цікавий світильник-торшер у вигляді двох сповитих водоростями та квітками лотосу величезних риб із хвостами догори. Особливо пишно прикрашені плафони: гірлянди з фруктів і галузок винограду, ананаси, листя, квіти соняшника, морська тематика. У вестибюлі розетка плафона – морська зірка, пілястри – страусові ніжки, стеля – численні химери. У всіх приміщеннях є скульптура, наприклад, на стінах і стелі їдальні зображено всіляку мисливську здобич та їжу – птицю, рибу, крабів, фрукти, городину. У 2003–2004рр. здійснено реконструкцію будинку. Було укріплено стіни з використанням сучасних технологій, відновлено інтер'єр споруди, паркет. Скульптури з фасаду зняли, заповнили їх зсередини та вкрили спеціальною фарбою, яка захищатиме їх від впливу атмосферних явищ. Після закінчення реставрації будинок набув статусу Малої резиденції президента України, призначеної для прийому закордонних делегацій.

Модерн як загальноєвропейський стиль зробив вагомий внесок у тогочасну українську архітектуру. Модернові тенденції захоплювали українських зодчих, і це відображалось у перших спорудах, де спостерігається домінування європейських канонів. Однак подальший розвиток мистецтва модерну набуває виразного національного характеру, яскравіше виявляються риси, притаманні українській архітектурній школі. Така тенденція загалом спостерігається у тих країнах Європи, що прагнули до національного самоутвердження. Поступово українські архітектори звертаються до освоєння у межах неоромантичної галузі модерну вітчизняної архітектурної спадщини, особливо дерев'яної культової архітектури та споруд барокової доби.

Петрів О.В. Історія архітектури. Підручник. – Дрогобич: Вид. Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2017р.

Андрій Меленський – видатний зодчий

Формування архітектурного образу Києва першої третини ХІХ ст. тісно пов'язане із творчістю видатного зодчого Андрія Меленського. Учень архітектора К. Бланка – одного із засновників російського класицизму, – А. Меленський працював під керівництвом таких талановитих архітекторів, як В. Баженов, М. Казаков, Дж. Кваренгі. З 90-х років ХVІІІ ст. А. Меленський розпочинає свою діяльність в Україні, а в 1799–1829рр. обіймає посаду керівника креслярні при канцелярії Київського генерал-губернатора, що фактично було посадою міського архітектора Києва.

Виконуючи 30 років обов'язки головного архітектора міста, А. Меленський активно працює над його забудовою та створює велику кількість знакових для Києва сакральних споруд: церкву Миколи Доброго (1800–1807рр.) – зруйнована в 30-х рр. ХХ ст., монумент на честь Магдебурзького права (1802–1808рр.), Миколаївську церкву-ротонду над Аскольдовою могилою (1809–1810рр.), Хрестовоздвиженську церкву на Кожум'яках (1811 р.), церкву Різдва Христового (1810–1814рр.) – зруйнована в 30-х рр. ХХ ст., відновлена на Поштовій площі 2002р.).

Значний творчий доробок майстра включає також містобудівні проекти: А. Меленський розробив планування Подолу, збережене до сьогодні (1812р., спільно з В.І. Гесте), і керував його забудовою. Він же проклав низку магістральних вулиць Києва (сьогодні це вулиці Грушевського, Сагайдачного, Велика Васильківська та ін.). Миленський за короткий час перетворив патріархальний Київ з його численними монастирями і руїнами колишньої могутності й слави на сучасне європейське місто. Під його керівництвом було покладено багато вулиць, також визначив і Хрещатик як головну в майбутньому вулицю Києва. Щоб зв'язати Хрещатик з під'їзними шляхами, Миленський пересік його початок Олександрівською вулицею між Подолом і Печерськом, а кінець Хрещатика продовжив на 3х і Пд однією з найдовших у тогочасному Києві вулиць – Василівською. На Хрещатику Миленський збудував перший у місті театр із залом на 470 місць (не зберігся). У 1802р. за проектом Миленського споруджено перший на Україні “Пам'ятник на честь поновлення магдебурзького права”, що являє собою тосканську колону з п'єдесталом у вигляді арки.

Для пам'ятника обрали місце в кінці Хрещатої долини, на березі Дніпра, в оточенні зелені, де за переказами відбувалося хрещення киян у 988р. У 1810р. на Аскольдовій могилі споруджено церкву-Ротонду у вигляді мовзолею-пам'ятника Аскольдові, якого за літописом вважали першим київським князем. Церква стоїть у чудовому природному оточенні. Після нищівної пожежі Подолу у 1811р. Миленському довелося багато попрацювати над забудовою цієї частини міста. Він поновлює старі будівлі і будує багато нових. У Фролівському монастирі Миленський спорудив Воскресенську церкву з центральною ротондою, перекритою банею, та з двома боковими симетричними крилами

Не обминув майстер своєю увагою і проектування та спорудження іконостасів для нових та вже існуючих храмів Києва. Особлива необхідність у їх створенні постала перед архітектором після нищівної пожежі, що кілька днів бушувала на Подолі в липні 1811р. У полум'ї зникли майже всі дерев'яні подільські церкви, а в більшості мурованих храмів були пошкодженні або повністю вигоріли інтер'єри. Для відновлення богослужіння у вцілілих храмах А. Меленський працює над їх відбудовою і створює іконостаси для церкви Миколи Притиска (1819–1820рр.), Богоявленського собору Братського монастиря в Києві (1825р.). Окрім того, ним у різні роки були створені іконостаси для церкви Миколи Доброго, Миколаївської церкви над Аскольдовою могилою, Воскресенської церкви Фролівського монастиря. Серед

багатьох храмів, побудованих і перебудованих за проектом А. Меленського, особливе місце належить церкві Миколи Доброго, яка до її знищення у 1936р. знаходилася на Покровській вулиці (прилягає до Андріївського узвозу), на місці розташованої там сьогодні школи.

Заснування її належить кінцю XVI ст. Храм побудовано коштом гетьмана Самійла Кішки на знак вдячності за визволення з турецької неволі. При церкві був також шпиталь для бідних, що проіснував понад 200 років, завдяки чому за нею і закріпилася назва Миколи Доброго. Гетьманська дерев'яна церква згоріла на початку XVIII ст. від спалаху блискавки. На її місці коштом та за безпосередньої участі священика, а з часом протоієрея, Симона Ширини у 1706р. (за іншими даними, у 1716-му) вибудували мурований храм, а в 1799р. його вже розібрали через аварійний стан (крім дзвіниці, яка існує донині). Утретє церкву Миколи Доброго будували у 1800–1807рр. коштом київського купця Сухоти. Архітектура нового мурованого храму була витримана у формах класицизму і відповідала принципам художньої виразності цього стилю, однак перлиною його був іконостас, виконаний у 1805–1806рр. Тут необхідно сказати кілька слів про особливості композиційної побудови іконостасів доби класицизму і загальні принципи її організації. На відміну від попередніх століть, іконостаси класичної доби значною мірою втрачають свою основну літургійну функцію як основи для ікон. Вони відмежовують наос від вівтаря і часто перетворюються на самоцінні архітектурні форми, у яких незначна кількість ікон і їх розміщення здебільшого обумовлюються логікою архітектурної композиції. Загальною особливістю іконостасів, створених у добу класицизму, стає надзвичайна різноманітність у побудові, пластичному вирішенні, підкреслює зв'язок їхніх пропорцій із внутрішнім простором храмів та архітектурою фасадів. Вони стають яскравим вираженням індивідуальності творчого підходу митця до колись сталого, канонічно закріпленого композиційного вигляду цієї частини храму.

Прихильник і продовжувач класицизму, А. Меленський чітко дотримувався композиційних і декоративно – пластичних прийомів стилю.

Урівноваженість композиції, пластичність архітектурних форм та об'ємів, сукупність декоративних засобів, узагальненість малюнка – усією цією системою правил і законів побудови художньої у класицизмі А. Меленський керується для створення нового образу у Києві традиції іконостасної традиції у стилі класицизму. Прикладом новаторського, сміливого застосування наведених вище принципів є іконостас Церкви Миколи Доброго, який був одним з найкращих у доробку зодчого.

Меленський Андрій Іванович (1766-1833) : бібліогр. письмова довідка (книги, брошури, статті з періодичних видань та збірників за 1888- 2010 рр.) / уклад. Д. О. Мироненко: ДНАББ ім. В. Г. Заболотного. – К., 2011. – 36 с.

Держпром

Будівля стала явищем нового предметно-просторового середовища Радянської України, сформованого під впливом декларацій лівого мистецтва, демонструючи принципи нового побуту. Розглядаючи Держпром як художній твір своєї епохи, необхідно сприймати його як процес створення, звертаючи особливу увагу на заявлену колективність мистецтва того періоду. Його унікальність в культурі, де проект став провідною формою мистецтва, полягає в тому, що конкурсна програма Держпрому була реалізована в повному об'ємі.

Образно-символічна структура Держпрому багатоступінчаста. Він об'єднав два підходи в розумінні адміністративних комплексів тих років: будівлі-монумента і загальнодоступного форуму, реалізовані в Держпромі в асоціативному образі епохи – будівлі-трибуни. Розвиток ідеї Палацу для пролетаріату, як місця праці, запропонований С. С. Серафімовим для Держпрому, перетворилася на формулу радянського індустріального будівництва.

В теоретичних роботах, виконаних представниками різних напрямів в архітектурі 1920-х років, архітектурна споруда розглядали як деякий просторовий рух, що вдягнувся в масивну оболонку. Завданням архітектури всі вважали узгодження протиріч матеріальної тектоніки і функціонального процесу. Аналізуючи текст конкурсної програми на будівлю Будинку державної промисловості та звіт про роботу журі, можна побачити, що в першу чергу потрібно було запропонувати просторово-планувальну схему, що задовольняє призначенню будівлі. Дійсний проект Будинку державної промисловості був обраний за результатами конкурсу, який був оголошений 5 травня 1925 року. На конкурс було представлено 19 проектів. Першу премію отримав проект «Непроханий гість» ленінградських архітекторів Сергія Савича Серафімова, Самуїла Мироновича Кравця і Марка Давидовича Фельгера, який демонстрував ефектно запроєктовані потоки усередині і зовні будівлі, одягнені в гармонійну об'ємно-просторову композицію.

Автори конкурсної програми Держпрому А. Г. Молокин і Я. І. Кенський запропонували засобами сучасної архітектури виразити потужність індустріальної України, залишаючи на розсуд авторів вибір цих засобів. Прислані конкурсні проекти продемонстрували весь спектр архітектурних напрямів України 1920-х років: еkleктика, протоконструктивізм, стилізації під конструктивізм, художнє осмислення залізобетонного каркаса, ар деко, «червона дорика», об'єднання української традиції з авангардною тематикою і лаконічність авангардної архітектури. Авангардне мистецтво, кардинально змінюючи звичне відношення до мистецтва, якнайповніше виражало ідею радянської промисловості, що було продемонстроване премійованими проектами.

Розглянувши роботи С. С. Серафімова, виконані ним до 1925 року, можна зазначити, що складний внутрішній простір присутній і в інтер'єрах його ранніх робіт, але краса подібного рішення виявилися лише на тлі лаконічних засобів конструктивізму. Досвід участі в післяреволюційних конкурсах і близька співпраця з представниками лівого мистецтва дозволили головному

архітекторів Держпрому вдумливо освоїти ідеї і естетику авангардної архітектури, що в комплексі із знаннями класичних зразків привело до унікального рішення.

Створення такого значного об'єкта стало можливе завдяки головному інженеру будівництва – Павлу Роттерту.

Будівля Держпрому зводилась методом «плавучої опалубки» – прогресивним на той момент, – і тому виглядає як фактично монолітний масив залізобетону. Звідси висока міцність будівлі. Також існує пояснення міцності, що ґрунтується на тому, що Держпром складається з групи різновисоких башт, сполучених переходами, внаслідок чого власні резонансні частоти башт, накладаючись один на одного, значно ослаблюють коливання всієї будови.

До п'яти тисяч робітників кожного дня (взимку 500–600 чол.), половина з яких жила в дерев'яних бараках, трудилися у три зміни і завершили будівництво менш ніж за два з половиною робочих сезони. Загалом трудозатрати склали 1 560 000 людино-днів.

До закінчення будівництва роботи були механізовані на 80%, обладнані механічна, ковальська, деревообробна і ряд інших майстерень. У будівництві використовується фарботерка, обладнана власна сушка лісу, механізований всередині будівельний транспорт.

Держпром, побудований під керівництвом П. П. Роттерта, став не лише першим індустріальним будівництвом Радянської України, але дав початок новій потужній будівельній організації. Якщо спочатку роботи здійснювались уручну некваліфікованими чорноробами, то до кінця зведення будівлі роботи були механізовані на 80%, вироблена адміністративна організація процесів на будмайданчику, ведені нові спеціальності, сформовані бригади фахівців, склалися технології індустріального ведення робіт, розроблені тарифи і стандарти. Широко застосовувалася раціоналізація і неформальні змагання між молодіжними бригадами.

Всі досягнення, що відбувались в процесі створення Держпрому, були ретельно запротокольовані. Підтримка преси і виступу знаменитих гостей забезпечили йому світову популярність, ставши вираженням зростання і становлення держави.

В ході систематизації і класифікації подій, що характеризують відношення до Держпрому, та його історіографії, визначилися часові рамки усвідомлення різних параметрів цінності пам'ятки: як видатне досягнення епохи, знак регіональної ідентифікації, архітектурна пам'ятка, об'єкт культурної спадщини. Вони були співвіднесені із змінами в юридичному статусі Госпрома, і пов'язаними з ними заходами щодо його популяризації.

Швиденко О. О. Держпром у контексті світової архітектури. Автореферат, – Х: 2013р.

Архітектура ханського Китаю

Найдавнішим типом традиційного житла в Китаї була напівземлянка. Ще за неоліту її заступив наземний будинок, а в епоху Ін'ю (1800–1500 рр. до н.е.) – будинок на глиняній платформі, яка рятувала житло від затоплення під час

весняної повені. Стіни зводилися переважно з цегли-сирцю. Покрівлі в доханську епоху робили пласкими, з глини. Потім на них клали соломучи очерет. В ханському Китаї почали будувати чотирискхилі покрівлі з черепиці. Старокитайське житло заможних господарів здебільшого являло собою, разом із господарськими будівлями, оточену стіною замкнену садибу, схожу на невелику фортецю. Тут навколо одного двору розміщувалися парадне житло і домашній храм, а в другому були кухня, приміщення для челяді, господарчі будівлі. Споруди, що утворювали садибу, майже завжди розташовані симетрично. Печі топилися знадвору, а димоходи йшли під жилими приміщеннями й обігрівали їх подібно до центрального опалення. Дворів, залежно від достатку господаря, могло бути й більше двох.

У внутрішніх дворах заводили сад чи хоча б невеличкий садок: декілька дерев, басейн-ставок з містками – у всьому виявлялася любов до природи. На господарчому подвір'ї, як правило, викопували криницю, над якою часто влаштували альтанку.

Для будівництва житла, палаців та храмів використовували різноманітні матеріали: глину, кераміку і навіть метал, але основним будівельним матеріалом було дерево. З нього споруджували збірно-розбірні каркасні конструкції, які були здатні протистояти різким поривам вітру та землетрусам і легко збиралися на новому місці у випадку повені. Основним типом китайської будівлі став "дянь" – прямокутний павільйон – розповсюджена форма житлових, громадських, палацових і культових будинків. Розміри всіх частин будівлі визначалися точними цифровими співвідношеннями, які були закріплені у трактатах з архітектури, деякі з котрих набагато старіші за європейські книги з архітектури. Будинок зводився на облицьованій камінням глинобитній платформі, що водночас виконувала роль гідроізоляції. Підвалини будинку і бази під колони були кам'яні. На платформі споруджували дерев'яний збірний рамний каркас, який складався з колон та горизонтальних балок. Щоби запобігти загниванню, колони шпаклювали, яскраво фарбували і покривали лаком. Крокви даху спираються на цей дерев'яний каркас. Стіни ж ніякого навантаження, крім власної ваги, не несуть. У місцевостях з відносно м'яким кліматом вони відігравали роль огорож. Вони інколи виконувалися у вигляді легких перегородок, ширм, що згорталися, або ажурних ґрат і розставлялися перед, між, або позаду колон. Китайській архітектурі притаманні великі, різко виступаючі вперед над стінами дахи, котрих краї загнуті вгору. Широкі виноси захищали стіни будинків від дощу, а підняті кути, так звані "летючі карнизи", не позбавляли їхній інтер'єр сонячного світла. Схили даху – ввігнуті. Ця форма обумовлена освоєнням китайцями поливної черепиці – важкого матеріалу – і використанням бамбукових крокв, які вгиналися під вагою покриття. Згодом ця форма стала традиційною. До того ж вона зорозво значно полегшувала важку масу даху, котрий немовби ширяв над легким дерев'яним будинком.

Такі дахи могли бути одно-, дво- або триярусними. Вигляд будівлі багато в чому зумовлювався жорсткими й обтяжливими урядовими розпорядженнями щодо розмірів, зовнішнього вигляду та оздоблення будівель. Відповідно до рангу власника в них визначалися кількість колон, висота приміщень й усієї будівлі, характер

декоративного оформлення, оздоблювальні матеріали, кількість ярусів дахів тощо. Був визначеним і певний колір даху: золотаво-жовтою черепицею можна було вкривати лише дахи імператорських палаців, синя або блакитна призначалася тільки для храмів. Звичайні будівлі вкривали сірою черепицею.

Більш рівномірному розподілу навантажень від черепичної покрівлі та амортизації поштовхів під час землетрусів сприяла дотепна система багатоярусних дерев'яних фігурних кронштейнів – "доу-гун". Вони склалися з двох елементів, які повторювалися у певному порядку. Це "доу" – кубовидний брусок зі скошеними долішніми гранями і "гун" – видовжений брусок. Усі доу мають однакові розміри, тоді як вище лежачі гуни довщі за долішні. В результаті створюється конструкція, яка значно розширюється догори від опори. Вона спроможна витримати великі навантаження і це дозволяє збільшити опорну площу покрівлі і зробити більш значним винесення карниза.

Стель у приміщеннях старокитайських споруд не було. Дерев'яні конструкції дахів усіх будівель залишалися нічим не замаскованими зсередини, а лише оздоблювалися яскравими дивовижними візерунками, а за елементи декору водночас правили і конструкції перекриттів. У палацових спорудах це оздоблення було дуже багатим. Крокви в європейському розумінні цієї конструкції, тобто такі, що складаються з нахилених кроквяних ніг, підкосів і т. ін., у китайських будівлях не застосовувалися. Конструкція дахів складалася з горизонтальних та вертикальних елементів. На поперечних балках, ближче до опор, установлювали невисокі стояки, на них укладали наступні поперечні балки, на які поблизу до опор знову установлювали стояки і т. ін. Таким чином, нахил і вигін даху створювався не кроквами, а сполученням горизонтальних балок, що дозволяло уникнути небезпечного під час землетрусу розпору крокв. Низ колони шарнірно вставлявся у заглиблення кам'яної бази. Балки, стояки й кронштейни яскраво фарбувалися і покривалися лаком.

В.О. Кодін, П.В. Панов. Архітектура та містобудування первісного суспільства, стародавнього і середньовічного Сходу. Навчальний посібник, X: вид. ХНАМГ, 2017р.

Більбао. Музей Гуггенхайма

Якщо вам колись пощастить побувати в столиці Країни Басків, що на Заході Піренеїв, то обов'язково завітайте в «Акрополь» сучасного мистецтва, не тільки Іспанії, а й всієї Європи – Музей Гуггенхайма в Більбао. Своїм дивним виглядом він вже 19 років приваблює туристів зі всього світу. Своєю приголомшеною концепцією будівля нагадує величезний корабель, що витає центром міста по річці Нервіон, яка впадає в Атлантичний океан. Кожного року музей приймає понад один мільйон відвідувачів, які із захопленням проходять на борт цього «корабля».

Безсумнівно, зараз Музей Гуггенхайма в Більбао є дуже популярним серед туристів зі всього світу, отже, дуже прибутковим. В основі створення музею 1997 року була політика розгортання, тобто необхідність за будь-яких умов стимулювати та підняти національну економіку. Світова криза 90-х років спричинила різке зниження приросту ВВП Іспанії, разом із низкою інших

фінансових негараздів. Одночасно загострилася проблема безробіття. На той період частка безробітних у Іспанії сягнула 22%, найвищого показника серед країн Європи. Отже, під час створення музею мало місце скрутне фінансове становище країни. Музей розвивався паралельно з іспанською економікою в цілому.

Коли в регіоні з віковою промисловою спеціалізацією почалися розмови про відкриття Музею Гуггенхайма, це викликало загальне непорозуміння. Здавалось, останнє, що можна зробити для відновлення економічного балансу міста, – побудувати Музей сучасного мистецтва. Але мер міста Іньякі Аскуна вирішив використати цей проект як імпульс змін і виділив на нього 228,3 мільйона доларів із муніципального бюджету. Проектування музею було доручено канадсько-американському архітекторові Френку Гері, що забезпечило будівлі міжнародний інтерес. А збудувала музей фірма Ferrovial.

Міський голова не помилився. Станом на 2011 рік Музей Гуггенхайма приніс Більбао 3,2 мільярда доларів.

Музей Гуггенхайма в Більбао – один із кількох музеїв, побудований завдяки Фонду Соломона Р. Гуггенхайма. Будівлю було визнано однією з найбільш видовищних у світі в стилі деконструктивізму. Архітектор Філіп Джонсон назвав будівлю «найбільшим будинком нашого часу». Центральний атриум заввишки 55 метрів нагадує велику металеву квітку, від якої розходяться об'ємні пелюстки, де розташовані анфілади виставкових залів для різних експозицій.

Як і більшість робіт Гері, будова складається з м'яких контурів. Френк Гері стверджував у одному з інтерв'ю, що «безладність вигинів призначена для уловлювання світла».

У музеї ви не знайдете нічого схожого на те, що виставляють у Ермітажі або у Луврі. Це неймовірно захоплююче місце, де панує потаємний дух сучасності.

Тут регулярно відбуваються виставки. Також є й постійна експозиція на додаток – з інсталяціями, електронними панно та іншими об'єктами сучасного мистецтва.

Навколо музею – незвичні скульптури, експонати: «Квітковий пес» Джефа Кунса та гігантський павук Луїзи Буржуа. Будівля музею наповнена неочікуваними сюрпризами. У тиху безвітряну погоду всі відвідувачі музею можуть стати свідками страхітливого, а може, й навіть химерного дійства. Будівлю музею починає оповивати туман, навіюючи неспокій, та водночас захоплення всім присутнім. Туман посилює враження присутності на фантастичному «кораблі». Керівництво музею та всі відвідувачі мають бути вдячні за ці неймовірні ефекти Фуджику Накайя, який спроектував цю спеціальну установку. Ніде у світі ви не знайдете нічого подібного.

Після заходу сонця над столицею Країни Басків, у Музеї Гуггенхайма, починається нове захоплююче дійство. Вмикаються вогняні фонтани Іва Кляйна, які зачаровують пізніх відвідувачів музею. Здається, що потоки води б'ють прямо з підлоги, рух струменів непередбачуваний і хаотичний. Усе це

«шоу» відбувається під акомпанемент незвичайної музики, що створює неземну атмосферу.

На перший погляд може здатися, що нема ніякої системи в розстановці об'єктів у музеї. Але це не так, будівлю поділено на чотири окремі зони, які символізують окремі напрями сучасного мистецтва, – абстракціонізм, кубізм, сюрреалізм та футуризм. Найпопулярнішою вважається композиція Річарда Серра. Цей об'єкт нагадує величезну закручену спіраль, у якій полюбляють блукати туристи. Робота американського скульптора вражає своїми масштабами, а вага однієї скульптури становить приблизно три тонни.

Будівництво музею 1997 року вплинуло на міську інфраструктуру і створення нових робочих місць. У Більбао з'явилася нова лінія метро та аеропорт.

Юрій Ричка. Щоденна всеукраїнська газета «День», URL: <https://day.kyiv.ua/uk/profile/yuriy-rychka>.

Цицерон та його твори про ораторську майстерність

Культура Давньої Греції, у тому числі й досягнення в царині риторики, була творчо сприйнята Давнім Римом. Розквіт римського красномовства припадає на I ст. н.е., коли особливо зростає роль Народного зібрання та судів. Вершиною розвитку ораторського мистецтва постає діяльність Цицерона.

Марк Туллій Цицерон (106–43 до н.е.) — видатний давньоримський оратор, політик, письменник. Із риторичних творів Цицерона велике значення мають передовсім усього три книги: «Про оратора», де автор показує ідеального, усебічно освіченого оратора-філософа; «Брут, або про відомих ораторів» — історія красномовства; «Оратор» — твір у якому розглянуто питання про кращий стиль та теоретично обґрунтовується особистий ідеал.

Які ж погляди Цицерона на ораторське мистецтво? Автор говорить про те, що красномовство серед усіх наук та мистецтв має менш за все представників. І це не випадково. На його переконання, справжнє красномовство — щось таке, що пізнається складніше, ніж це видається. Красномовство виникає з багатьох знань та навичок. «Насправді, — пише він, — тут необхідно засвоїти найрізноманітніші пізнання, без яких швидкість у словах не має сенсу та безглузда; варто надати красу самого мовлення, й не тільки добром, але й розташуванням слів; та усі рухи душі, якими природа наділила людство, необхідно вивчити до тонкощів, тому що уся сила й мистецтво красномовства у тому й повинні виявлятися, щоб або заспокоювати, або збуджувати душі слухачів. До усього зазначеного необхідно додати гумор, гострий розум, освіту. Окрім цього, необхідно знати всю історію, щоб брати з неї приклади, не можна також ігнорувати знайомства із законами та правами громадян. Чи необхідно мені ще говорити про саме виконання, яке потребує слідкування і за рухами тіла, і за жестами, і за виразом обличчя, і за звуками і відтінками голосу?»

Цицерон вважає, що основа ораторського мистецтва — перш за все глибоке знання предмета; якщо ж за мовленням не має глибокого змісту, засвоєного та усвідомленого оратором, то словесне висловлювання — марна та дитяча забавка.

Так що ж таке риторика, на думку Цицерона? Риторика — це наука про ораторське мистецтво. У всіх трьох трактатах Цицерона постійно звучить питання про взаємовідношення риторики та інших наук, зокрема філософії. Та кожного разу він невпинно доходить до принципу підпорядкування усіх наук головній ораторській меті.

Одне питання розділяє філософів та риторів: чи є риторика наукою? Філософи (згадаємо Сократа та Платона) стверджували, що риторика не є наукою. Ритори ж стверджували навпаки. Цицерон пропонує компромісне рішення: риторика не є справжня, тобто наочна наука, проте вона являє собою практично корисну систематизацію ораторського досвіду. Обов'язки оратора у наступному: 1) знайти що сказати; 2) знайдене розташуйте у певній послідовності; 3) надати цьому словесну форму; 4) затвердити усе це в пам'яті; 5) промовити.

Цицерон дотримується усталеної в античному світі класичної схеми, відповідно до якої пропонувалося розподілення риторичного процесу. Риторичний процес — увесь шлях від думки до озвучуваного публічно слова. Окрім того, до завдання оратора входить доброзичливе ставлення до нього слухачів; виклад сутності справи; розв'язання проблемного питання; підтвердження свого статусу; спростування думки супротивника; у підсумку остаточно розкритикувати положення противника.

У чому вбачав Цицерон красу мовлення? У її свіжості, переконаності, логічності, до чого, на його переконання, «квіти слів та думок» повинні розподілятися у мовленні “їх певним вибором”. Словесні нагромадження, надмірно насичене яскраве мовлення не залишає тривалої насолоди, дратує слухачів.

Цицерон продемонстрував глибоку проникність у сутність ораторського мистецтва, створивши ораторську теорію на ґрунті власного багатого досвіду. Блискучий теоретик, він узагальнив та усвідомив погляди теоретиків та практиків красномовства.

МОДУЛЬ І
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1
Особливості наукового стилю.

– Основними рисами наукового стилю є понятійність і предметність, об'єктивність, точність, логічність, аргументованість викладу, наявність цифрових даних, схем, таблиць, діаграм, малюнків, відсутність образності, емоційності та індивідуальних авторських рис.

Цей стиль тісно пов'язаний з офіційно-діловим стилем і функціонує паралельно з ним. Залежно від завдань чи різновидів наукової літератури науковий стиль розподіляється на кілька підстилів: 1) власне науковий, або академічний; 2) науково-діловий; 3) навчально-науковий; 4) науково-популярний.

План. Види планів.

– План складають з метою впорядкування прочитаного або дослідженого матеріалу для послідовного його викладу в письмовій та усній формі.

Як правильно скласти план прочитаного або дослідженого матеріалу?

- 1 Поділіть текст на частини (мікротеми).
- 2 Знайдіть інформативні центри цих частин (зазвичай, перше речення абзацу містить головну думку).
- 3 Запишіть усі знайдені у тексті важливі думки у вигляді пунктів плану

Конспект як важливий засіб організації розумової діяльності.

- *Зверніть увагу на структурні елементи конспекту!*
- *Використовуйте основні правила лексичних скорочень!*

Складання конспекту передбачає:

- 1 Згортання вже відомої інформації та скорочення тексту, але таким чином, щоб через достатньо довгий проміжок часу зуміти знов його розгорнути без суттєвої втрати інформації.
- 2 Виділення головної інформації та її переформулювання.

Вимоги до оформлення конспекту:

- 1 Залишати поля для запису власних думок, оцінки змісту тексту, що конспектується.
- 2 Біля цитат вказувати відповідну сторінку першоджерела.

Тези як коротко сформульовані положення наукових матеріалів.

- *Зверніть увагу на структуру тез!*
- *Використовуйте лексико-синтаксичні методи стискання речень!*

Форма тез не регламентована жорстким стандартом, однак на практиці тези частіш за все мають таку структуру:

I. Заголовна частина (бібліографічна довідка).

II. Основна частина:

- 1 Преамбула (вступ), де стисло обґрунтовується актуальність матеріалу.
- 2 Власне тези.
- 3 Висновки.

Анотування текстів.

- *Зверніть увагу на структуру анотації!*
- *Уважно ознайомтеся з етапами анотування, дотримуйтеся цих вимог!*
- *Запам'ятайте й використовуйте мовні кліше!*

Структура анотації:

- 1 Заголовна частина (бібліографічна довідка).
- 2 Довідкова частина.
- 3 Основна частина.

Етапи анотування:

- 1 Етап I. Уважне читання тексту і складання детального плану.
- 2 Етап II. Повторне читання тексту, спираючись на план, і пошук відповідей запропонованої схеми.
- 3 Етап III. Мовна обробка отриманої анотації за допомогою методів компресії тексту (див. “Тезування”). Використання мовних
- 4 Етап IV. Складання остаточного варіанта анотації та оформлення її за правилами: заголовна частина, довідкова частина, основна частина. При цьому слід пам'ятати, що обсяг анотації не може перевищувати 0,5 стандартного аркуша.

Наприкінці анотація датується і підписується укладачем.

Реферування текстів.

Реферат — аналітичний огляд джерел інформації.

Даний огляд повинен бути продуктивного типу, тобто містити творче осмислення реферованих джерел. Отже, головна вимога до неї – не вдаватися до *плагіату*, тобто не видавати чийсь думки, міркування, висновки за свої. Тому в реферативних частинах роботи треба зазначити авторів концепцій, робити точні посилання і т. ін. Реферат виконують у науковому стилі мовлення в безособовій формі (розглянуто, доведено, наведено, запропоновано і т. д.) .

Вимоги до обсягу реферату не висуваються. Обсяг повинен бути таким, щоб повністю розкрити суть тематики та містити всі необхідні структурні елементи. Рекомендовано не менше 10 та не більше 20 сторінок.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

Стаття як самостійний науковий твір

Одне з найважливіших завдань дослідження — забезпечити гармонійний зв'язок змісту (тема, према) та форми (структура, характер, обсяги ілюстрованого матеріалу, класифікація джерел, бібліографічний опис тощо) наукової роботи, щоб віднайти її оптимальну модель з метою адекватного, чіткого й стисло донесення наукової інформації до адресата.

Принципи оформлення наукових робіт ґрунтуються на вимогах, що висуваються до репрезентації результатів науково-дослідної роботи і які закріплено відповідними чинними нормативними та інструктивними документами.

Бібліографія, література і джерела, правила оформлення літератури в статті.

Бібліографічний запис (БЗ) – це елемент бібліографічної інформації, що фіксує відомості про документ і дає змогу його ідентифікувати, розкрити його склад і зміст для бібліографічного пошуку. Бібліографічний запис може містити заголовок та іншу додаткову інформацію про документ, що забезпечує доступ до нього.

Бібліографічний опис (БО) – це сукупність бібліографічних відомостей про документ, наведених за обумовленими правилами, що визначають порядок розташування й наповнення зон і елементів, призначених для ідентифікації та загальної характеристики документа. Бібліографічний опис є основною частиною бібліографічного запису.

Процес складання бібліографічного запису поділяється на кілька операцій:

- Виявлення бібліографічних відомостей;
- Визначення набору елементів запису;
- Вибір першого елемента бібліографічного запису;
- Оформлення бібліографічного запису;
- Редагування БЗ.

Рецензія як жанр наукового стилю: структурні компоненти й стиль.

Процес рецензування завершується підготовкою рецензії (від лат. *recensio* — розгляд) — відзиву, висновку з оцінкою певного наукового джерела (або джерел) та викладом зауважень, рекомендацій і пропозицій.

Ця робота є доволі складною, відповідальною і вимагає від рецензента, окрім достатнього вільного часу, не тільки високого професіоналізму, але й сформованості та досконалості багатьох практичних умінь і навичок для забезпечення об'єктивності, якості, ґрунтовності й переконливості оцінювання.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3

Термінологічна основа наукової роботи.

Термінознавство будівництва та архітектури розробляє загальнотеоретичні питання терміна, термінології, терміносистеми будівництва та архітектури, визначає ключові поняття і категоріальний апарат цих галузей.

Українська термінологія будівництва та архітектури – це історично сформована сукупність термінів, яка виражає певну систему понять і призначена забезпечувати специфічні потреби спілкування у зазначених сферах діяльності людей, архітектурної та будівельної наук та практики.

Під *терміносистемами будівництва та архітектури* розуміють упорядковану сукупність відповідних термінів, які адекватно виражають систему понять будівництва та архітектури.

Під термінологічною одиницею будівництва та архітектури розуміють слово або словосполучення, що позначає спеціальне поняття цієї сфери суспільного життя і має визначення у відповідній науковій та нормативній літературі (нормативні акти, словники, наукові праці).

До термінів у професійному усному та писемному мовленні висуваються такі вимоги:

1) термін повинен вживатися лише в одній, зафіксованій у словнику формі (*акта* – документ, *акту* – дія, *рахунка* – документ, *рахунку* – дія).

2) при користуванні терміном слід суворо дотримуватися правил утворення від нього похідних форм (*акт* – *актувати*, а не *активування*; *спонсор* – *спонсорський*, а не *спонсорувальний*; *позика* – *позиковий*, а *позичка* – *позичковий*).

Термін відрізняється від загальноживаного слова такими ознаками:

1) термін виражає спеціальне професійне, наукове, технічне поняття, а слово – загальне чи побутове поняття;

2) термін базується на чіткому визначенні поняття, на дефініції, слово – ні;

3) термін завжди є елементом терміносистеми, слово – ні;

4) у сфері термінології термін є стилістично нейтральним.

Словники в професійній і науковій сферах.

Будь-яка спеціальна термінологія представлена у різноманітних словниках. Тлумачні, перекладні і, звісно, термінологічні словникарські праці по-різному презентують термінологічні лексеми, бо ставлять за мету певні принципи подання словникового матеріалу. Зазначене повною мірою стосується будівельної справи, а значить і будівельної термінології, презентованої у словникових виданнях.

У неспеціалізованих словниках терміни постають саме як одиниці у величезному лексичному матеріалі української мови, а значить вони не допоможуть скласти уявлення про системність термінологічних лексем для використання фахівцями у певній галузі життя людини і не відбивають логіко-семантичних зв'язків цієї термінологічної структури.

Призначення ж галузевих термінологічних словників – не просто надати певного обсягу перелік термінів, а відбити особливості зв'язків терміноелементів саме як чітко організованої системи у певний період розвитку будівельної термінології, що ґрунтується на основних засадах функціонування національної української мови. У термінологічних галузевих словниках конкретна терміносистема (і будівельна також) постає чітко окресленою єдністю, бо виключно у такому випадку слід говорити й про її упорядкованість, структурованість та взаємозв'язки як в межах термінологічної системи, так і поза її межами, а значить і взаємозв'язки з іншими терміносистемами у складі української наукової мови у певний час функціонування професійної мови.

Вимоги до оформлення магістерської роботи

Магістерська робота (МР) є самостійним науковим дослідженням, що має внутрішню єдність і відображає хід і результати розробки обраної теми. Робота магістра повинна:

- відповідати сучасному рівню розвитку науки, а її тема – бути актуальною;
- відбивати як загальнонаукові, так і спеціальні методи наукового пізнання, правомірність використання яких всебічно обґрунтовується у кожному конкретному випадку їх використання;
- містити принципово новий матеріал, що включає опис нових фактів, явищ і закономірностей або узагальнення раніше відомих положень з інших наукових позицій або у зовсім іншому аспекті;
- передбачати елементи наукової полеміки; наводити вагомі й переконливі докази на користь обраної концепції, всебічно аналізувати і доказово критикувати протилежні їй точки зору.

Обсяг (без бібліографії та без додатків) роботи магістра: комп'ютерний набір – до 3-х друк. аркушів/70 сторінок машинописного тексту (відповідно: вступ – до 5 стор., висновки – 3-4 стор.). Список використаних джерел складає приблизно 70 джерел.

Оформлення посилань у магістерській роботі.

Посилання робляться в квадратних дужках з наведенням:

- прізвища автора (в транскрипції оригіналу), року видання і сторінки. Наприклад: [Арутюнова 1999, с. 342; Austin 1994, с. 89]
 - при наявності кількох робіт одного автора одного року видання, після дати додається маленька латинська літера. Наприклад: [Арутюнова 1999a, с. 342; Austin 1994a, с. 89]
 - при посиланні на колективні видання наводити повну назву роботи. Наприклад [Дискурс іноземномовної комунікації 1996, с. 89]
 - при посиланні на періодичні видання (після прикладів) давати повну або скорочену назву, але з її поясненням у списку використаних джерел. Наприклад: [FM № 245 1994, с. 89]
 - при наявності 2-3 авторів наводити першого і відповідної позначки. Наприклад [Левицький и др.1989, с. 89; Austin et all 1994, с. 89]

Довідково-бібліографічний апарат магістерського дослідження

Список використаних джерел розмішують в алфавітному порядку і складають відповідно до чинних стандартів з бібліотечної та видавничої справи. Список використаних джерел розмішують в алфавітному порядку і складають відповідно до чинних стандартів з бібліотечної та видавничої справи (ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація.Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання» з урахуванням правок (код УКНД 01.140.40).

Цей список повинен містити не менше 25% літератури іноземними мовами. Кількість використаних джерел для дипломної роботи магістра становить не менше 70.

Список джерел фактичного (ілюстративного) матеріалу розміщують також в алфавітному порядку і складають відповідно до чинних стандартів.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4

Публічний виступ як важливий засіб комунікації переконання.

Риторична компетентність виявляється під час **публічних виступів**.

Публічне мовлення – це особливий вид тексту, створюваний за законами риторики, орієнтований на переконання, що зумовлює його інтеграційну природу (письмово-усна форма реалізації, книжно-розмовний тип мовлення, підготовлено-імпровізаційний характер реалізації). Цей вид тексту може виступати в різних жанрових різновидах (доповідь, лекція, бесіда) та орієнтуватися на різну кількість слухачів. *Публічне мовлення* – це такий матеріал, де найповніше виявляються сліди розумово-мовленнєвої діяльності людини й лише постійна робота над ним є найдієвішим чинником розвитку й удосконалення цієї діяльності оратора.

Підготовка до виступу – дуже важлива і відповідальна справа, в діяльності оратора. І прав Д. Карнегі, який стверджував, що «багато хто робить фатальну помилку, не спромагаючись підготувати свою промову».

Підготовка до конкретного виступу визначається видом ораторської мови, залежить від теми виступу, мети і завдань, що стоять перед виступаючим, його індивідуальних особливостей, від складу аудиторії, в якій належить виступати, і т. п.

У риторичі все підпорядковане мистецтву переконання.

Основним етапом і змістом переконання є *аргументація* як логічна частина диспозиції. Аргументація в широкому вжитку означає майстерний добір переконливих доказів і як результат – мистецтво дискусії. В основі аргументації лежить складна логічна операція, що є ланцюжком або комбінацією суджень як елементів доказу: теза (гр. *thesis*), аргумент (лат. *argumentum*), демонстрація (лат. *demonstratio*).

Презентація як різновид публічного мовлення.

Презентація – спеціально організоване спілкування з аудиторією, мета якого переконати або спонукати її до певних дій.

Презентація може бути успішною і неуспішною. Успішна – це презентація, під час якої досягнуто поставлену мету; неуспішна – аудиторію не вдалося переконати, підсумком стало розчарування як аудиторії, так і презентатора.

Важливим для успіху презентації є її планування.

Індивідуальні та колективні форми фахового спілкування.

Форми усного спілкування можуть бути різними – як індивідуальні, так і колективні. Серед *індивідуальних форм* найбільш уживаними є *ділова бесіда та розмова по телефону*.

Діловий етикет. Науковий етикет.

Етикет – це правила поведінки й спілкування людей, які прийняті в даному суспільстві. Суспільство виробляє стандартизовані норми соціальної поведінки, уявлення про шаблони поведінки, яких очікують від людини в певній ситуації.

Певний набір типізованих частотних ситуацій веде до появи набору мовленнєвих засобів, які обслуговують ці ситуації. Так виникає мовленнєвий етикет (система національно специфічних формул спілкування, які прийняті в даному суспільстві для установаження й підтримання контакту мовців).

Вимагаючи від своїх членів виконання певних норм поведінки в певних ситуаціях, суспільство вимагає використання й конкретних форм мовленнєвої поведінки.

Культура сприймання публічного виступу.

Важливим компонентом техніки професійного спілкування є вміння слухати. Слухання – не просто мовчання, а активна діяльність, своєрідна робота, якій передують бажання почути, інтерес до співрозмовника. Розпізнання істинного змісту повідомлення або поведінки означає перший крок до правильного вибору засобів впливу на співрозмовника.

Часто заважає слухати зосередженість на власних думках, проблемах або бажаннях, іноді буває так, що формально ми чуємо партнера, а насправді – ні, тобто виникає "нсевдослухання", імітація уваги до співрозмовника

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ ОСНОВНИЙ

- 1 Єрмоленко С. Я. Науковий стиль / С. Я. Єрмоленко // Українська мова. Енциклопедія. – К. : Вид. «Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана», 2000. – 750 с.
- 2 Завдання з навчальної дисципліни «Культура наукової мови» для студентів усіх напрямів підготовки денної форми навчання / укл. І. М. Ходарева. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2011. – 92 с.
- 3 Селіванова О. Сучасна лінгвістика : термінологічна енциклопедія / О. О. Селіванова. – Полтава : Довкілля – К., 2006. – 716 с.
- 4 Семенов О. М. Культура наукової української мови : навч. посібн. / О. М. Семенов. – К. : ВЦ «Академія», 2010. – 216 с.
- 5 Українська мова: енциклопедія / НАН України ; Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні ; Інститут української мови / голова ред. кол. В. М. Русанівський. – [2-ге вид., випр. і доп.]. – К. : Вид. «Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана», 2004. – 824 с.

ДОДАТКОВИЙ

- 1 Арутюнова Н. Д. Диалогическая модальность и явление цитации / Н. Д. Арутюнова // Человеческий фактор в языке: Коммуникация, модальность, дейксис / [под. ред. Т. В. Булыгиной]. – М. : Наука, 1992. – С. 52–79.
- 2 Баженова Е. А. Научный текст в аспекте политекстуальности / Е. А. Баженова. – Пермь : Изд-во Пермского ун-та, 2001. – 272 с.
- 3 Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики: підручник / Ф. С. Бацевич. – К. : ВЦ "Академія", 2004. – 344 с.
- 4 Богдан С. К. Семантична визначеність вставних одиниць у науковому тексті / С. К. Богдан // Українське мовознавство. – К. : Вища школа, 1988. – Вип. 15. – С. 124–129.
- 5 Ботвина Н. В. Офіційно-діловий та науковий стилі української мови : навч. посібн. / Н. В. Ботвина. – К. : Артєк, 1998. – 190 с.
- 6 Голуб Н. Б. Риторика у вищій школі : монографія / Н. Б. Голуб. – Черкаси : Брама-Україна, 2008. – 400 с.
- 7 Городенська К. Синтаксична специфіка української наукової мови / К. Городенська // Українська термінологія і сучасність: [зб. наук. праць]. – К. : КНЕУ, 2001. – Вип. IV. – С. 11–14.
- 8 Дзюбишина-Мельник Н. Я. Культура мови на щодень / [Н. Я. Дзюбишина-Мельник, Н. С. Дужик, С. Я. Єрмоленко та ін.] ; НАН України; Інститут української мови ; ред. С. Я. Єрмоленко. – К. : Довіра, 2000. – 170 с.
- 9 Д'яков А. С. Основи терміотворення: семантичні та соціолінгвістичні аспекти / А. С. Д'яков, Т. Р. Кияк, З. Б. Куделько. – К. : Академія, 2000. – 218 с.
- 10 Даниленко В. П. Русская терминология: Опыт лингвистического описания / В. П. Даниленко. – М. : Наука, 1977. – 245 с.

- 11 Зарицький М. С. Актуальні проблеми українського термінознавства : підручник / М. С. Зарицький. – К. : ІВЦ Вид-во «Політехніка»; ТОВ «Періодика», 2004. – 128 с.
- 12 Коваль А. П. Науковий стиль сучасної української літературної мови. Структура наукового тексту / А. П. Коваль. – К. : Вид. КДУ, 1970. – 307 с.
- 13 Кочан І. М. Динаміка і кодифікація термінів з міжнародними компонентами в сучасній українській мові / І. М. Кочан. – Львів : Світ, 2004. – 519 с.
- 14 Крыжановская А. В. Актуальные проблемы упорядочения научной терминологии / А. В. Крыжановская, Л. А. Симоненко. – К. : Наукова думка, 1987. – 164 с.
- 15 Крыжановская А. В. Сопоставительное исследование терминологии современных русского и украинского языков. Проблемы унификации и интеграции / А. В. Крыжановская. – К. : Наукова думка, 1985. – 204 с.
- 16 Лейчик В. М. Терминоведение. Предмет, методы, структура / В. М. Лейчик. – М. : Наука, 2006. – 256 с.
- 17 Михайлова О. Г. Українське наукове мовлення. Лексичні та граматичні особливості: навч. посібн. / О.Г. Михайлова, А. А. Сидоренко, В. Ф. Сухопар. – Х., 2000. – 97 с.
- 18 Наконечна Г. Українська науково-технічна термінологія / Г. Наконечна. – Львів : Світ, 1999. – 103 с.
- 19 Овчаренко В. М. Структура і семантика науково-технічного терміна / В. М. Овчаренко. – Х. : ХДУ ім. О. М. Горького, 1968. – 71 с.
- 20 Онуфрієнко Г. С. Науковий стиль української мови : навч. посібн. / Г. С. Онуфрієнко. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 312 с.
- 21 Основи наукового мовлення: навч.-метод. посібн. / [укл. Т. В. Симоненко]. – Черкаси : ЧНУ ім. Богдана Хмельницького. – 2005. – 80 с.
- 22 Панько Т. І. Українське термінознавство : підручник / Т. І. Панько, І. М. Кочан, Г. П. Мацюк. – Львів : Світ, 1994, – 216 с.
- 23 Радзівська Т. В. Текст як засіб комунікації / Т. В. Радзівська ; [НАН України; Інститут української мови ; відп. ред. М. М. Пешак]. – К., 1998. – 194 с.
- 24 Симоненко Л. О. Національні та інтернаціональні компоненти в сучасних терміносистемах/ Л. О. Симоненко, С. О. Соколова, І. В. Короленко. – К. : Наукова думка, 1993. – 234 с.
- 25 Склад і структура термінологічної лексики української мови / А. В. Крижанівська та ін. – К. : Радянська школа, 1984. – 196 с.
- 26 Спанатій Л. С. Риторика: навч. посібн. для студ. вищ. навч. закл. / Л. С. Спанатій. – К. : ВД «Ін Юре», 2008. – 144 с.
- 27 Сурмін Ю. Науковий текст: специфіка, підготовка та презентація: навч.-метод. посібн. / Ю. Сурмін. – К. : НАДУ, 2008. – 184 с.
- 28 Цимбал Н. Термін як основа лексичного складу наукового стилю/ Н. Цимбал// Українська термінологія і сучасність: [зб. наук. праць]. – К., 2005. – Вип. VI. – С. 76–80.

ЗМІСТ

Передмова	3
Модульна контрольна робота 1	4
Варіант I	4
Варіант II	5
Варіант III	5
Модульна контрольна робота 2	6
Варіант I	6
Варіант II	7
Варіант III	8
Модульна контрольна робота 3	9
Варіант I	9
Варіант II	10
Варіант III	10
Модульна контрольна робота 4	11
Варіант I	11
Варіант II	11
Варіант III	12
ДОДАТКИ	12
Додаток А. Тексти фахового спрямування	12
Додаток Б. Довідковий матеріал	30
Список джерел інформації	37

Навчальне видання

Методичні вказівки до виконання модульних контрольних робіт з дисципліни «Українська мова як іноземна»: для магістрантів спеціальності 191 «Архітектура та містобудування» / укладачі: Кучеренко О.Ф., Сулятицький А.В. – Харків : ХНУБА, 2019. – 40 с.

Укладачі: Кучеренко Олена Федорівна
Сулятицький Анатолій Вікторович

Відповідальний за випуск: Т.В. Креч

За редакцією авторів

План 2019, поз. 364.19	Формат 60x84 1/16	
Підп. до друку 25.03.19	Обл.-вид. арк. 1,7	Папір друк. № 2.
Надруковано на ризографі.	Ум. друк. арк.1,9	
Тираж 50 екз.	Зам. № 5655	Безкоштовно.

ХНУБА, 61002, Харків, вул. Сумська, 40

Підготовлено та надруковано РВВ
Харківського національного університету
будівництва та архітектури